

در شماره قبل بحث جذاب و پر مشتری «جن» را آغاز کردیم و به لطف خدا این بحث مورد توجه دوستان و مخاطبان پروپاقرص صفحه چشم بندی قرار گرفت. اما در این شماره به برخی از سوالات و ابهامات مهم در خصوص این موجودات عجیب اشاره خواهیم کرد.

از صاحب نظران با ما از آنها بهتران!

محمدحیی روحانی

* آیا جن قابل رؤیت است؟

اگر مبالغه نکرده باشیم باید بگوییم تقریباً یکی از اولین داستان‌های ترسناکی که کودکان و نوجوانان در گفتگوهای کودکانه خود می‌شنوند و تا مدت‌ها از ترس و وحشت آن در رنج و عذاب می‌مانند، داستان دیدن جن و خیال‌پردازی‌های مربوط به این مسأله در تاریکی‌ها و تنهایی‌هاست.

شاید هر یک از ما داستان‌های متعددی در این باره شنیده‌ایم که کسی در حمام یا در مکانی خلوت یا در جنگلی تاریک با جن برخورد کرده و البته وجه مشترک همه این داستان‌ها آن است که مستند نیست و همه افراد تنها ناقل و واسطه نقل و قول این داستان‌ها هستند، نه خود راوی اصلی.

اصولاً تجربه نشان داده که در ۹۹ درصد این حوادث تکان دهنده، جستجو برای یافتن راوی اصلی داستان به نتیجه نخواهد رسید و غالباً فردی که واقعاً برای خودش چنین حادثه‌ای رخ داده باشد، یافت نمی‌شود و اگر هم فردی چنین ادعایی می‌کند معمولاً یا دچار توهم است یا در صداقت او تردید جدی وجود دارد.

اما با همه این اوصاف این بدان معنا نیست که مطلقاً دیدن جن را ناممکن بدانیم و آن را انکار کنیم. آنچه مسلم است، جن در حالت عادی موجودی است که از دیده انسان‌ها پنهان است و به همین خاطر نام او «جن» را گذاشته شده. چون در زبان عربی در مورد هر چیزی که در چیز دیگر مخفی شده باشد، ماده «جَنَ» به کار برده می‌شود. مانند «جنین» که در رحم مادر مخفی است و یا «جَنَّت» که در مورد بهشت یا باغ‌هایی که شاخه‌هایشان در هم فرو رفته و فضای میان آن‌ها دیده نمی‌شود، به کار می‌رود.

* دیدگاه کارشناسان:

اما صاحب‌نظران در این باره گفته‌اند: جنیان موجودات بسیار لطیفی هستند که قدرت

انبساط و انقباض خویش را دارند. در حالت عادی در حال انبساطند و قابل دیدن نیستند، ولی اگر منقبض شوند، می‌توان آنان را دید و لمس کرد.^۱

در واقع می‌توان گفت جنیان در شرایط خاصی می‌توانند خود را به صورتی درآورند که در شکل و صورت واقعی‌شان یا در قالب موجودی دیگر برای انسان‌ها قابل دیدن گردند.

یکی از اصحاب امام صادق (علیه السلام) می‌گوید: روزی در منی (اطراف مکه) نزد امام صادق (علیه السلام) بودم. ناگهان عده‌ای وارد شدند که شمایی ویژه داشتند. گمان بردم از طایفه جنیان باشند. آن‌ها به خیمه مخصوص امام (علیه السلام) رفتند. مدتی گذشت... بعد خدمت حضرت رفتم و سؤال کردم این‌ها چه کسانی و از کجا آمده بودند؟

حضرت فرمود: «اینان جمعی از برادران جن بودند که آمده بودند مسائل شرعی خود را بپرسند.»^۲

از صیرفی نقل شده: وقتی از مدینه به سوی کوفه رفتم، پیمین راه ناگهان مردی را نزد خود دیدم. نامه‌ای از امام محمد باقر (علیه السلام) به من داد که مرکب مهر آن هنوز خشک نشده بود.

در سفر دیگر خدمت امام باقر (علیه السلام) در مدینه رسیدم. جریان را سؤال کردم. حضرت فرمود: آن شخص جن بود که به وسیله او نامه خود را برایم فرستادم.^۳

از این‌گونه روایات معلوم می‌شود که غیر از ائمه (علیهم السلام) برخی از اصحاب آنها نیز جن را می‌دیدند.

نمونه‌هایی از دیدار علما و بزرگان و مراجعه برخی مؤمنین جن به محضر برخی مراجع برای سؤال از تکالیف شرعی هم نقل شده است.

در هر حال طبق این‌گونه گفته‌ها معلوم می‌شود که ممکن است جنیان برای برخی از مردم، در شرایطی خاص قابل رؤیت باشند. اما در عین حال باید توجه داشت که به چند دلیل این اتفاق عملاً رخ نمی‌دهد:

اولاً؛ چنان‌که گفته شد، ویژگی جسمانی جنیان مانع از این رؤیت می‌شود. زیرا گفتیم که جن موجودی لطیف است و در شرایط عادی از دید اکثریت مردم پنهان است.

ثانیاً؛ مکان زندگی انسان‌ها از جنیان بسیار متمایز و متفاوت است و معمولاً جنیان در مکان‌هایی زندگی می‌کنند که انسان‌ها ارتباطی با آن مکان‌ها ندارند. مانند بیابان‌های بسیار دوردست و جنگل‌هایی که فرسنگ‌ها از مناطق زندگی انسان‌ها دور است.

ثالثاً؛ به دلایل گوناگون خود جنیان تمایلی به ارتباط با انسان‌ها ندارند و از هرگونه تماس و برخورد با ما پرهیز دارند. اتفاقاً در برخی موارد که ملاقات‌های ناخواسته‌ای گزارش شده هم گفته شده که معمولاً این جنیان بودند که به سرعت و با سروصدا دور شده و محل را ترک کردند.

*** آیا ممکن است جن به انسان صدمه بزند؟**
در مورد صدمه زدن و اذیت کردن جنیان نسبت به انسان‌ها، شاید با توجه به آنچه تاکنون گفتیم توقع

داشته باشید ما این مسأله را از اساس انکار کنیم. در حالی که این‌گونه نیست. در واقع با دیدی منطقی در این خصوص باید گفت:

هرچند داستان‌های عجیب و غریبی که در این باره بین مردم شایع است که در اکثر موارد صحیح نیستند، اما یقیناً وقتی موجودی به نام جن با ویژگی‌ها و توانمندی‌های مختلف را پذیرفتیم، نمی‌توانیم به طور قطع و یقین بگوییم این موجودات نمی‌توانند به انسان‌ها ضرری بزنند. هرچند تاکنون چنین اتفاقی نیفتاده باشد. زیرا دنیا محل رخداد حوادث متفاوت و تأثیر و تأثر عوامل گوناگون بر یکدیگر است.

آیا هر یک از ما می‌توانیم مطمئن باشیم که در طول زندگی هیچ حیوانی به ما آسیبی نمی‌رساند؟!

مثلاً هیچ گاوی به ما شاخ نمی‌زند؟ مسلماً خیر؛ زیرا هر چند این احتمال در نهایت استبعاد باشد اما امکان آن را نمی‌توان مطلقاً رد کرد. پس جن که بالاتر از حیوان و موجودی دارای اختیار و اراده است. چرا نتواند؟!

پس امکان عقلی این مسأله را نمی‌توان رد کرد. لکن شرایط و قوانین حاکم بر زندگی دو موجود متفاوت یعنی انسان و جن اقتضای می‌کند تا به این اطمینان برسیم که ارتباط و اصطکاک بین ما و آن‌ها به وجود نخواهد آمد. در واقع باید گفت زمینه و انگیزه ارتباط و اصطکاک بین ما و آن‌ها از دو طرف وجود ندارد.

تنها در موارد نادری ممکن است چنین امری پیش بیاید و حتی کافر یا بدکار به دلایلی قصد آسیب زدن به انسانی را بکند. اما درصد رخ دادن چنین امری آن‌قدر پایین است که دغدغه‌ای برای انسان بر نمی‌انگیزاند. این امر همانند آن است که بگوییم ممکن است انسان شرور و بدکاری در یک شب و بدون هیچ دلیلی قصد اذیت و آزار ما را بکند!

مسلماً ما از این اتفاق ممکن و محتمل‌الوقوع چندان ترسی به خود راه نداده، تنها در شرایط خاص با رعایت تمهیداتی، احتمال بروز چنین حوادث ناخوشایندی را منتفی می‌کنیم. مثلاً در وقت نامناسب از شب در مکانی که احتمال حضور اراذل و اوباش باشد، حضور نمی‌یابیم. به همین نسبت هم می‌توانیم در مورد احتمال صدمه دیدن از برخی موجودات دیگر مانند جنیان با تمهیداتی مانند صدقه دادن یا عادت به خواندن برخی سوره‌ها مانند ناس و فلق و یا آیه‌الکرسی از بروز چنین حوادث بسیار بعید ایمن گردیم.

پی‌نوشت‌ها:

۱. محمدتقی مصباح، معارف قرآن، ص ۳۱۶، نشر مؤسسه در راه حق، قم ۱۳۶۷ش.

۲. معارف و معاریف، ج ۴، ص ۲۰۹، نشر مؤسسه فرهنگی آرایه، تهران ۱۳۶۹ش.

۳. همان، ص ۲۱۰.